

**RUNNING HEAD: VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN
SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR**

Van bijdehand met de mond naar bijdehand met de pen

Kwalitatief onderzoek naar hoe leerkrachten op basisscholen proberen de verschillen in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur te overbruggen

Master Thesis

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Masterprogramma Youth, Education & Society

Begeleider en eerste beoordelaar: Drs. B. Horjus
Tweede beoordelaar: Dr. M.C. Kesselring
Student: David Mogendorff
Studentnummer: 6129390
Datum: 12 juli 2018

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Samenvatting

Achtergrond. De normen en waarden van school en straat botsen. De mismatch tussen deze twee verschillende culturen kan belemmerend werken voor de leerkracht-leerling relatie en daarmee voor de ontwikkeling van de jongeren en een positief onderwijsklimaat. Deze mismatch kan leiden tot allerlei spanningen, die niet alleen de klas, maar ook de school en de buurt in haar greep kunnen houden. **Methode.** Er zijn semigestructureerde interviews afgenomen met leerkrachten (N=10) van basisscholen uit een kwetsbare buurt. **Resultaten.** De leerkrachten noemen wisselende verschillen tussen schoolcultuur en straatcultuur. Tevens gebruiken ze verschillende strategieën om normen en waarden over te dragen. Daarnaast ervaren ze ouderbetrokkenheid als belangrijk en denken de leerkrachten dat samenwerking tussen school en ouders bijdraagt aan de oplossing voor de verschillen in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur. **Conclusie.** Er is inzichtelijk gemaakt hoe de betreffende leerkrachten denken over de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur. Inzichten uit dit onderzoek bieden handvatten om de geschetste problematiek op een constructieve manier te overbruggen, onder andere door middel van een school-brede aanpak.

Kernwoorden: leerkrachten in het basisonderwijs, schoolcultuur, straatcultuur, mismatch, ouderbetrokkenheid

Abstract

Background. The norms and values of school and street clash. The mismatch between these two different cultures can hamper the teacher-pupil relationship and the development of youngsters. This mismatch can lead to several tensions, in the class, school and neighbourhood. **Method.** Semi-structured interviews were conducted with teachers (N= 10) from primary education schools located in a vulnerable neighbourhood. **Results.** Teachers mention varying differences between school culture and street culture. Moreover, they use different strategies to transmit norms and values. Besides, they experience parent involvement as important and think that collaboration between school and parents contribute to the solution for the differences in norms and values between school culture and street culture. **Conclusion.** This research made insightful how the involved teachers think about the mismatch between school culture and street culture. Insights from this research offer a constructive way of dealing with the presented problems, among other things by a school broad approach.

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Keywords: primary education teachers, school culture, street culture, mismatch, parent involvement

De aanleiding voor het onderzoek

“Straatcultuur dringt de school binnen”, “We zijn hier in de klas, niet op straat” en “Piepjonge straatterroristen slopen de openbare ruimte”. De afgelopen jaren zijn deze, en tal van andere, headlines in de media verschenen. Ze zijn gewijd aan straatcultuur en dan met name straatcultuur die zich manifesteert op scholen. Volgens El-Hadioui (2011) is straatcultuur binnengedrongen in scholen. Leraren klagen over een agressieve bejegening door leerlingen en de vertoning van materialistisch en vrouwonvriendelijk gedrag. El-Hadioui (2011) stelt dat de normen en waarden van school en straat botsen.

De mismatch tussen deze twee verschillende culturen kan belemmerend werken voor de leerkracht-leerling relatie en daarmee voor de ontwikkeling van de jongeren en een positief onderwijsklimaat. Het kan leiden tot allerlei spanningen, die niet alleen de klas, maar ook de school en de buurt in haar greep kunnen houden. Een voorbeeld van deze spanningen is een gebeurtenis op het ROC Zadkine in Rotterdam: “Twee doorgewinterde docenten die zich echt niet zomaar laten intimideren vroegen aan een jongen of hij zijn petje wilde afdoen. Die jongen ontplofte. Hij maakte zich breed en ging op ze af. Ze voelden zich echt bedreigd” (NRC, 20 maart, 2010). Leerkrachten zijn dus gebaat bij handvatten waarmee ze op een constructieve manier om te kunnen gaan met het geschetste probleem, zodat op deze manier de mismatch overbrugt kan worden en er een positieve ommezwaai plaatsvindt.

In het kader van de geschetste problematiek richt dit onderzoek zich op hoe leerkrachten op basisscholen, in een kwetsbare buurtomgeving waar sprake is van een ‘straatcultuur’, omgaan met de verschillen in normen en waarden tussen de schoolcultuur en de straatcultuur. Er is gekozen voor deze leerkrachten vanwege twee redenen. Allereerst omdat basisscholen vaak een buurtfunctie hebben terwijl middelbare scholen over het algemeen leerlingen hebben uit veel verschillende buurten en daarom deze functie niet vervullen. Daarnaast, het proces van socialisatie in de straatcultuur begint al ver voor de adolescentie (Anderson, 1999). Zeker in kwetsbare buurten brengen kinderen een groot deel van hun tijd spelend op straat door, vaak zonder begeleiding van een volwassene. Volgens Anderson (1994) zijn dit buurten waar armoede, criminaliteit en weinig ouderlijk toezicht wijdverspreid zijn. Tevens stelt Anderson dat als dergelijke kinderen 10 à 12 jaar oud zijn, ze de gedragscodes van de straatcultuur vaak al bijna volledig onder de knie hebben.

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Leerkrachten in het basisonderwijs zullen geïnterviewd worden over de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur, zodat inzichtelijk kan worden gemaakt hoe leerkrachten hierover denken en hoe ze dit trachten te overbruggen. De hoofdvraag luidt daarom als volgt: hoe proberen leerkrachten op basisscholen, in een kwetsbare buurtomgeving waar sprake is van een 'straatcultuur', de verschillen in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur te overbruggen?

Theoretisch kader

In dit theoretisch kader zal eerst worden ingegaan op het begrip schoolcultuur, inclusief haar normen en waarden en strategieën om deze normen en waarden over te dragen. Hierna wordt het begrip straatcultuur toegelicht. Aansluitend wordt de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur geëxpliciteerd, waarbij besproken wordt hoe leerkrachten deze mismatch ervaren en op een constructieve manier kunnen overbruggen. Als laatste komt een andere mogelijke oplossing (ouderbetrokkenheid) aan bod.

Schoolcultuur

Binnen de schoolcultuur staat de overdracht van kennis, cultuur en competenties centraal (Hermes, Naber & Dieleman, 2007). Minstens zo belangrijk is de maatschappelijke toerusting van leerlingen; de socialisering (Slob, 2018). Binnen de Nederlandse onderwijscontext ligt de nadruk op de ontwikkeling van het autonome individu, waarbij leerlingen instrumenten en vaardigheden krijgen aangereikt om zelfstandig te werken (Volman, 2006). De nadruk ligt dan op de volgende vier thema's: *zelfreflectie*, *zelfexpressie*, *zelfontplooiing* en *zelfstandigheid* (El-Hadioui, 2011). Deze thema's manifesteren zich onder andere in het bijhouden van individuele leerdoelen en het zelfstandig uitvoeren van opdrachten. Dit conflicteert met de visie van straatcultuur, waarin teveel praten en nadenken over jezelf niet gebruikelijk is (Ilan, 2015). In de volgende paragraaf zal verder op straatcultuur worden ingegaan.

Bovenstaande visie op lesgeven verwijst naar een ideaalbeeld van de school, docent, leerling en wereld (Onderwijsraad, 2007). Deze visie, deze cultuur, draagt ook normen en waarden met zich mee (Avalos, 2011). Normen en waarden vormen het uitgangspunt van de regels op school en leggen de basis voor de omgang tussen leerkrachten en leerlingen, tussen school en ouders, enzovoort (Onderwijsraad, 2012).

Sinds 2006 is het gehele onderwijs in Nederland wettelijk verplicht gesteld om aandacht te besteden aan burgerschap (Pauw, 2013). Volgens de Onderwijsraad (2012)

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

bestaat de inhoudelijke kern van burgerschapsonderwijs uit leerlingen aanleren hoe ze moeten functioneren in een democratische gemeenschap. In een democratische gemeenschap staan bepaalde waarden, zoals respect en verdraagzaamheid centraal (Slob, 2018). Leerkrachten beseffen dan ook dat onderwijs van doen heeft met normen en waarden (Klaassen, 2009). Veugelers en De Kat (2003) deden hier al eerder onderzoek naar en constateren dat de volgende normen en waarden door leerkrachten als belangrijk worden gezien en overgedragen worden: aanpassing en disciplineren van leerlingen (met bijbehorende doelen als het leren van goede manieren en zelfdiscipline), zelfstandigheid van leerlingen (met bijbehorende doelen als het leren omgaan met kritiek) en sociale betrokkenheid van leerlingen (met bijbehorende doelen als leren rekening houden met anderen en respect tonen voor andersdenkenden).

Sinds de invoering van het burgerschapsonderwijs proberen veel leerkrachten in de huidige onderwijspraktijk op een expliciete wijze aandacht te besteden aan normen en waarden (Onderwijsraad, 2012). Ze zijn zich hierbij bewust van hun eigen pedagogische taak, maar geven tegelijkertijd aan dat ze ondersteuning nodig hebben; zeker omdat volgens Klaassen (2009) de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding bij de ouders ligt. Nijntjes en Van Diepen (2008) sluiten zich hierbij aan. Zij constateren dat leerkrachten in het basisonderwijs het overdragen van normen en waarden meer zien als een belasting dan als een uitdaging of verrijking. Verreweg de meerderheid van deze leerkrachten vindt dat ouders als eerste verantwoordelijk zijn voor het oppakken van deze taak.

Als leerkrachten hun leerlingen in de normen- en waardenoverdracht willen begeleiden kan dat op verschillende manieren. Het bewerkstelligen van een goede leerkracht-leerling relatie is essentieel in deze context. Door een goede relatie gaan leerlingen meer meewerken met de leerkracht en door het persoonlijk contact zullen ze diens uitleg ook beter begrijpen (Van Tartwijk, 2009). Het is daarom van belang om tijd en energie te investeren in relaties tussen leerkrachten en leerlingen, zeker als leerkrachten willen dat leerlingen zich aan de normen en waarden van de school houden. Belangrijk hierbij is de leerkracht ruimte en verantwoordelijkheid geeft binnen duidelijk afgebakende grenzen. Tegelijkertijd betekent het dat de leerkracht zowel streng, als rechtvaardig moet zijn (Klaassen, 2009). Daarnaast is het noodzakelijk dat leerkrachten zelf ook handelen naar de geldende normen en waarden, aangezien volgens De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2003) waarden- en normenoverdracht niet zal beklijven indien het gedrag van leerkrachten hiermee conflicteert.

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Leerkrachten kunnen belemmeringen ervaren in deze overdracht. Door een verschil in bijvoorbeeld communicatiestijl tussen leerkracht en de leerling kan de leerkracht moeite hebben met het overdragen van informatie, wat onderling onbegrip in de hand werkt. Het gevolg zou kunnen zijn dat er spanningen ontstaan tussen leerkracht en leerling, waardoor het leerproces wordt belemmerd (Kennedy, 2011). Daarnaast kunnen persoonlijke overtuigingen van leerkrachten belemmerend werken. Leerkrachten kunnen zich bijvoorbeeld niet willen verdiepen in andere culturen. Hierdoor kunnen leerlingen het idee krijgen dat ze niet serieus worden genomen (Cummins, 2015). Tajfel en Turner (1986) benadrukken in hun sociale identiteitstheorie het belang van omgevingsinvloeden op gedragsverandering binnen een groep en het belang van een bepaalde sociale identiteit waar groepsleden waarde aan hechten. Volgens Kleijwegt (2016) staat het onderwijs voor de complexe taak om bruggen te slaan en leerlingen te blijven betrekken. Wanneer er echter sprake is van een culturele kloof (school- en straatcultuur in dit geval) en leerkrachten hier niet sensitief mee omgaan, zal een waarden- en normenoverdracht vanuit de leerkracht en/of school niet het gewenste effect hebben (Dance, 2002); zeker omdat bij straatcultuurjongeren de nadruk ligt op eergevoel en wanneer dit is aangetast ze kunnen weigeren mee te werken (Anderson, 1999).

Straatcultuur

Volgens El-Hadioui (2011) kan straatcultuur het beste gedefinieerd worden door een aantal aspecten ervan te bespreken; zo stelt hij dat straatcultuur voorbijgaat aan welke etniciteit dan ook. Straatcultuur is niet gebonden aan een bepaalde etnische groep, maar is bij uitstek een cultuur die jongeren met verschillende achtergronden weet te verenigen. Het is volgens El-Hadioui (2011) namelijk een cultuur die elementen uit de alledaagse Nederlandse cultuur, uit de Amerikaanse gangster rap, uit de lokale stadscultuur (Utrecht, Rotterdam, etc.) en uit de thuisomgeving van bepaalde etnische groepen (Antilliaans, Marokkaans, etc.) omvat. Deze afzonderlijke elementen worden vervolgens op straat met elkaar verbonden (El-Hadioui, 2011). De Jong (2007) definieert straatcultuur als alle relevante ervaringen, kennis, betekenissen en symbolen die straatjongens delen en uitdragen in hun (achterstands)buurt.

Vanwege een gebrek aan ouderlijke controle ontstaat op straat ruimte voor het recht van de sterkste. Overleven is daarom een centraal element in de straatcultuur (Ilan, 2015). Jongeren zenden duidelijk het signaal af naar anderen dat er niet met ze gesold kan worden. De omgeving weet dan dat deze jongere hard van zichzelf zal afbijten wanneer de situatie daarom vraagt. De Jong (2007) laat zien dat er binnen de straatcultuur vier kernwaarden zijn: succes uitstralen, waakzaamheid, onkwetsbaarheid en weerbaarheid. Deze waarden zorgen

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

voor een dubbele houding: anderen mogen beledigd worden, maar zelf mag iemand binnen de straatcultuur niet beledigd worden en mag er, zagezegd, geen gezichtsverlies geleden worden. Het 'spel' is dus zowel aanvallend als defensief (El-Hadioui, 2011). Op ieder moment kan een tegenstander de aanval inzetten, op zoek naar dominantie en daarmee de eigen status verhogend. De jongeren overtuigen elkaar dat ze zichzelf staande moeten houden in deze agressieve en chaotische wereld, waarin weinig ouderlijke controle of toezicht van andere volwassenen is (De Jong, 2007).

'Zacht' zijn is geen optie binnen de straatcultuur, het levert geen status op en het risico op gezichtsverlies wordt daarmee groter. Gezichtsverlies is een van de meeste pijnlijke dingen die een jongere binnen de straatcultuur kan overkomen (Silverman, 2003). Hierdoor zien we een voortdurende nadruk op eergevoel en het krijgen van respect in de straatcultuur (Anderson, 1999). Wanneer iemands eergevoel is aangetast, wanneer de jongere gezichtsverlies heeft geleden, wordt het toepassen van agressie en geweld als normaal gezien (El-Hadioui, 2011). De hiërarchie kan op deze manier weer hersteld worden. Een jongere moet dus weliswaar voor zichzelf op kunnen komen, maar dat betekent niet dat de jongeren elkaar niet nodig hebben. Zij hebben ook behoefte aan veiligheid en geborgenheid (De Jong, 2007). De jongeren leren dat het volgen van de straatwaarden leidt tot vermaak en ontspanning. Het biedt ze de ruimte om zich op een bepaalde manier te gedragen, een manier die in strijd is met de gangbare omgangsvormen van thuis en school (De Jong, 2007).

Voor elkaar opkomen en helpen bij conflicten is een belangrijk onderdeel van de straatcultuur. De jongeren lossen hun conflicten onderling op, zonder hulp van politie of andere instanties (Stewart & Simons, 2010). Jongeren uit de straatcultuur hebben geen vertrouwen in de gezagsdragers binnen de samenleving; Sterker nog, deze jongeren hebben het gevoel doelbewust benadeeld te worden door autoriteiten en instanties, inclusief school en leerkrachten (Van Strijen, 2009).

Straatcultuur versus schoolcultuur

Wanneer er sprake is van een vrij gelijkgestemde buurt zal de relatie tussen school en straat en buurt weinig spanning opleveren. De schoolcultuur zal dan aan kunnen sluiten op de cultuur van de buurt. In bepaalde gevallen staan scholen echter voor de taak om leerlingen, ouders en leerkrachten met een verscheidenheid aan achtergronden, meningen, normen en waarden samen te laten werken en een gemeenschap te laten vormen (Onderwijsraad, 2010).

Jongeren die zijn gesocialiseerd in kansarme gezinnen en zijn opgegroeid in kwetsbare buurten kunnen op school al snel tekortschieten (Anderson, 1994). Zij worden namelijk

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

beoordeeld op thema's die ze niet automatisch hebben meegekregen en hebben leren cultiveren (Willis, 1977). Dergelijke thema's komen namelijk mee met een middenklasse-opvoedingsstijl (El-Hadioui, 2011). Jongeren die gesocialiseerd zijn in een dergelijk milieu ervaren naar school gaan als behaaglijk, aangezien het thema's zijn die zij van af jongs af van mee hebben gekregen. Zij weten zichzelf een houding te geven, omdat leerkrachten hen confronteren met dezelfde pedagogiek als hun ouders thuis (Anderson, 1994).

De nadruk op bijvoorbeeld het thema zelfreflectie wordt door jongeren uit de straatcultuur afgekeurd. Ze vinden dat echte mannen niet teveel na moeten denken over zichzelf (Ilan, 2015). De school keurt een dergelijke houding echter af. Eenvoudiger geformuleerd, de twee culturen leren af wat de ander heeft aangeleerd en straffen af wat de ander beloont (El-Hadioui, 2011). In Figuur 1 wordt de algemene mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur weergegeven.

	Straatcultuur	Schoolcultuur
Geld	Korte, termijn, 'easy come'	Lange termijn, discipline
Tijdsbesef	Flexibel, eigen rooster	Strikt, extern bepaald rooster
Regels	Informeel, ongeschreven	Orde, formeel, procedures
Fysiek	Bewegen, spelen, mobiel	Zitten, concentreren, immobiel
Emoties	Uiten	Rationeel kanaliseren
Behoeften	Toegeven, hedonistisch	Zelfbeheersing, controle
Vrouw	Lustobject, gebruiksvoorwerp	Zelfbeschikking, assertief
Man	Macho, dominant, verticaal	Communicerend, horizontaal
Conflict	Agressie, geweld	Argumenteren
Respect	Erkennen van mannelijkheid	De ander in zijn waarde laten
Communicatie	Bijdehand met de mond	Bijdehand met de pen
Taal	Straattaal	Standaard Nederlands
Voeding	Fastfood	Slowfood

Figuur 1. De algemene mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur. Overgenomen van I. El-Hadioui (2011).

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Volgens El-Hadioui (2011) hebben de betreffende jongeren drie opties om met de beschreven discrepantie om te gaan. De eerste optie is dat leerlingen de straatcultuur verlaten en zich richten op een carrière op school. De tweede optie is dat deze leerlingen op school overlast gevend gedrag laten zien omdat zij een mismatch ervaren. De derde optie is dat zij school verlaten en voor de straatcultuur kiezen.

Ook leerkrachten kunnen de beschreven discrepantie op een bepaalde manier ervaren. Volgens Smit (2012) vinden leerkrachten het vaak moeilijk om met de straatcultuur op school om te gaan en om de betreffende jongeren terecht te wijzen. Leerkrachten hebben moeite met de balans vinden tussen enerzijds duidelijk communiceren en anderzijds meepraten met de jongeren. Tevens vinden zij dat ze niet adequaat zijn opgeleid om dergelijke jongeren te begeleiden (Smit, 2012).

Leerkrachten zijn dus gebaat bij handvatten die specifiek toegespitst zijn op het overbruggen van de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur. Zo benoemt El-Hadioui (2011) het belang van 'spelgevoel'. Hierbij leren leerkrachten waarom straatcultuur ontstaat en hoe ze die voedingsbodem kunnen aanpakken en om kunnen zetten in een constructieve manier van lesgeven. 'Spelgevoel' heeft onder andere de volgende dimensie: de attitude van een leerkracht. Volgens El-Hadioui (2011) staat hierbij centraal dat leerkrachten begrijpen wat de betekenis is achter bepaalde aspecten uit de straatcultuur, zoals 'respect' en 'eer' en daaraan gerelateerd gedrag. Het is belangrijk dat leerkrachten beseffen dat juist *authenticiteit* ('echt zijn') en *kundigheid* ('goed zijn'), gezien vanuit de straatcultuur, onmisbare eigenschappen zijn voor een leerkracht (El-Hadioui, 2011). Er wordt een constructieve situatie gecreëerd wanneer leerkrachten uitdragen dat ze hun eigen rol serieus nemen (*authenticiteit*) en het duidelijk wordt dat ze er zijn voor de leerlingen. Daarnaast is het hierbij van belang dat leerkrachten hun beroep goed uitvoeren (*kundigheid*). Op deze manier krijgt de leerkracht meer aanzien en werken leerlingen meer mee omdat ze zich serieus genomen voelen en ze merken dat de leerkracht juist andere dingen kan dan zichzelf (El-Hadioui, 2011).

Ouderbetrokkenheid

Naast dat school en leerkrachten de mismatch moeten overbruggen, zouden ook ouders hun verantwoordelijkheid kunnen nemen. Volgens El-Hadioui (2011) zijn straatcultuurjongeren namelijk vaak de verbinding met school én met hun ouders kwijt. Een mogelijke oplossing om de werelden van school en straat dichterbij elkaar te brengen zou kunnen liggen in de ouders van deze jongeren meer bij hun eigen kinderen en school te

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

betrekken (De Vries, 2015). Smit, Driessen, Sluiter en Brus (2007) definiëren ouderbetrokkenheid als “betrokkenheid van ouders bij de opvoeding en het onderwijs van hun eigen kind, thuis en op school”.

Een aantal studies laat een positieve relatie tussen ouderbetrokkenheid en de schoolse ontwikkeling van hun kinderen zien. Zeker voor jongeren uit kansarme milieus is dit van belang, aangezien zij vaak minder goed presteren dan jongeren uit hogere milieus (Smit et al., 2007). Volgens onderzoek van Bakker, Denessen, Denissen en Oolbekkink-Marchand (2013) bevordert ouderbetrokkenheid de leerprestaties en cognitieve ontwikkeling van jongeren. Daarnaast zijn er ook positieve effecten van ouderbetrokkenheid op het sociaal functioneren van jongeren. Ze vonden Jordan, Orozco en Averett (2001) een positief effect voor het gedrag van jongeren, hun motivatie en sociale competenties en de relatie tussen leerkracht en jongere. Desforges (2003) pleit voor ‘good parenting at home’. Ouders bieden dan een stabiele en veilige thuisomgeving en fungeren als constructieve rolmodellen waarbij ze het belang van het volgen van onderwijs verkondigen.

Niet alleen op school en thuis zou het stimuleren van ouderbetrokkenheid prioriteit moeten hebben, ook op straat zouden ouders betrokkenheid kunnen tonen. Volgens Anderson (1999) is het versterken van sociale controle of het pedagogisch toezicht op straat namelijk mogelijk een waardevol aspect bij het inperken van de invloed van straatcultuur op jongeren.

Een vaak gehoorde kritiek op programma’s die ouderbetrokkenheid trachten te vergroten is dat ze te veel uitgaan van het perspectief van ouders uit de middenklasse (Smit et al., 2007). De middenklasse is dan de norm en ouders uit lagere milieus zouden deze norm dan ook moeten nastreven. Het probleem hierbij is dat ouders verschillende vormen van betrokkenheid praktiseren, welke niet altijd door school en leerkrachten als zodanig worden herkend (Martinez & Velazquez, 2000). Als gevolg van deze perceptie vanuit school en leerkrachten ontstaat het negatieve beeld van de ‘onzichtbare ouders’ (Kleijwegt, 2005). Volgens Kleijwegt (2005) voelen deze veelal lager opgeleide ouders zich onmachtig en maken ze een gedemoraliseerde indruk. Kleijwegt (2005) stelt dat deze ouders vaak geen idee hebben wat hun kinderen op school en straat doen. Voor de opvoeding en het onderwijs van hun kinderen heeft dit negatieve gevolgen. Smit et al. (2007) doen daarom de volgende vijf aanbevelingen om school en ouders nader tot elkaar te brengen, waarbij rekening gehouden wordt met de bestaande verschillen tussen ouders: 1) Bij het startgesprek van het betreffende kind moeten school, leerkrachten en ouders concreet en duidelijk formuleren wat zij elkaar verwachten qua opvoeding en onderwijs; 2) Leerkrachten en ouders dienen zich open naar

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

elkaar op te stellen en moeten onderwijs en opvoeding als een gezamenlijke taak zien; 3) Scholen moeten ouders blijven stimuleren om een bijdrage te leveren en daarmee hun verantwoordelijkheid te nemen voor de school. Larocque, Kleiman en Darling (2011) bevestigen dit: de betrokkenheid van ouders kan vergroot worden door het inzicht in de eigen verantwoordelijkheden te benadrukken; 4) Scholen zouden ouders minder moeten toespreken, maar juist meer naar hen moeten luisteren, meer moeten openstaan voor hun bezwaren en ouders nadrukkelijk moeten uitnodigen om deel te nemen in allerlei inspraakorganen, zoals een medezeggenschapsraad; en 5) Er dienen gezamenlijk afspraken gemaakt te worden die realistisch zijn. Op deze manier ontstaat er een gezamenlijk doel om aan te werken, wordt er draagvlak voor beleid gecreëerd en werken afspraken motiverend.

Huidig onderzoek

De besproken thema's leiden tot een vijftal deelvragen. Omdat dit onderzoek, evenals Veugelers en De Kat (2003), in kaart wil brengen welke normen en waarden leerkrachten belangrijk vinden en willen overdragen, is de eerste deelvraag als volgt: welke normen en waarden vinden leerkrachten belangrijk om over te dragen en waarom?

Omdat dit onderzoek inzichtelijk wil maken welke strategieën, Klaassen (2009) noemt onder andere het bewerkstelligen van een goede leerkracht-leerling relatie, leerkrachten hanteren om deze normen en waarden over te dragen en welke belemmeringen ze daarin ervaren, Kennedy (2011) noemt bijvoorbeeld het verschil in communicatiestijl, is de tweede deelvraag als volgt: welke strategieën hanteren leerkrachten om normen en waarden over te dragen en welke belemmeringen ervaren ze daarin?

Omdat dit onderzoek in kaart wil brengen of leerkrachten straatcultuur ervaren, onder andere besproken door De Jong (2007) en zo ja, hoe, zoals besproken door ITS (2012), is de derde deelvraag als volgt: ervaren leerkrachten een straatcultuur op school en in de buurt en zo ja, hoe ervaren ze dat?

Omdat dit onderzoek inzichtelijk wil maken wat leerkrachten als de grootste verschillen zien tussen schoolcultuur en straatcultuur, onder andere besproken in de algemene mismatch door El-Hadioui (2011), is de vierde deelvraag als volgt: wat zien leerkrachten als de grootste verschillen in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur?

Omdat dit onderzoek ook een mogelijke oplossing, ouderbetrokkenheid, wil aandragen en wil onderzoeken hoe leerkrachten tegen deze oplossing aankijken, is de vijfde deelvraag als volgt: hoe zien leerkrachten de rol van ouders in de mismatch tussen school en straat?

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Methode

Aan dit exploratieve en kwalitatieve onderzoek hebben 10 leerkrachten uit het basisonderwijs deelgenomen. Het betreft 2 leerkrachten (L1, L2) van de Lukasschool in Amsterdam (Osdorp), 2 leerkrachten (D1, D2) van de Daltonschool in Leiden (Zuid-West), 3 leerkrachten (AH1, AH2, AH3) van de Al-Hambra school in Utrecht (Kanaleneiland) en 3 leerkrachten (V1, V2, V3) van basisschool Vijfblad in Geldrop-Mierlo (Braakhuizen-Noord). Deze basisscholen bevinden zich allemaal in een kwetsbare buurt. Een deel van de werving verliep via Noorda en Co en de rest van de leerkrachten is geworven via het eigen netwerk van de onderzoeker.

Om de hoofdvraag en deelvragen te beantwoorden is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Tijdens de interviews zijn onder andere items omtrent waarden aan bod gekomen. De eerste deelvraag is geoperationaliseerd met bijvoorbeeld het item over welke waarden de leerkrachten belangrijk vinden in de opvoeding van de kinderen. Normen worden in dit onderzoek gezien als gedrag dat de leerkrachten bij de kinderen willen stimuleren. De tweede deelvraag is geoperationaliseerd met bijvoorbeeld het item over hoe leerkrachten een bepaalde waarde aan de kinderen overdragen en het item over of de kinderen deze waarde ook op andere plekken aangeleerd krijgen. Tevens zijn items omtrent de buurtomgeving besproken. De derde deelvraag is geoperationaliseerd met bijvoorbeeld het item over of leerkrachten de buurt een veilige omgeving voor de kinderen vinden. Ook zijn items omtrent regels op straat aan bod gekomen. De vierde deelvraag is geoperationaliseerd met bijvoorbeeld het item over of de omgeving van straat en school anders zijn en zo ja, op welke manier. De vijfde deelvraag is geoperationaliseerd met bijvoorbeeld het item over of leerkrachten denken dat de school kan samenwerken met ouders om de opvoeding van de kinderen te versterken.

Dankzij de verschillende items werden de interviews voorzien van structuur. Doordat in alle interviews dezelfde items aan bod zijn gekomen is de betrouwbaarheid vergroot. Tevens is de interne validiteit vergroot door het gebruik van semigestructureerde interviews, hierdoor werden de leerkrachten namelijk niet gestuurd door vaste antwoord categorieën.

Door middel van een toestemmingsformulier is toestemming gevraagd en alle belangrijke informatie met de leerkrachten medegedeeld. Zo stond er onder andere in het

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

toestemmingsformulier dat deelname vrijwillig is, dat indien gewenst leerkrachten konden stoppen met het interview en dat van het interview een audio opname gemaakt zou worden. Interviews konden op de scholen plaatsvinden. Vijf leerkrachten zijn individueel geïnterviewd. Daarnaast zijn omwille van tijdgebrek respectievelijk twee leerkrachten van de Al-Hambra school en drie leerkrachten van basisschool Vijfblad tegelijkertijd geïnterviewd. In totaal hebben dus 7 interviews plaatsgevonden met 10 verschillende leerkrachten.

De interviews zijn uitgetypt en deze informatie is daarna in het programma NVivo 11 gezet. Vanuit de theorie zijn er van tevoren codes opgesteld die als basis hebben gediend voor de data-analyse (Hsieh & Shannon, 2005). De eerste analysefase bestond uit het open coderen van de data. Vervolgens is er gebruik gemaakt van axiale codering. Hierbij zijn vanuit de codes categorieën opgesteld en zijn naderhand hoofdcategorieën ontstaan.

Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de bevindingen van het onderzoek worden besproken. Deze zijn opgedeeld aan de hand van de deelvragen.

Deelvraag 1. Bijna alle leerkrachten vinden de waarde respect belangrijk. Een leerkracht (D1) noemt hierbij dat ze het belangrijk vindt dat kinderen leren dat iedereen anders is en iedereen anders mag zijn. Een andere leerkracht (L2) vindt het belangrijk dat kinderen met respect met elkaar omgaan ongeacht welke cultuur of geloof iemand heeft. Een andere leerkracht (V3) noemt het belang van accepteren hoe iemand is of waar iemand vandaan komt. De andere leerkracht (D2) kan echter weinig met de waarde respect:

Ik vind dat hele respect naar elkaar, daar kan ik niet zoveel mee, want het is zo'n breed woord. Ik heb heel veel Marokkaanse kinderen. Respect in de Marokkaanse cultuur is iets heel anders dan dat vroeger bij mij thuis was, dus dat vind ik een heel moeilijk woord om te gebruiken hier op school.

De leerkrachten is gevraagd waarom ze de waarde respect belangrijk vinden. Hier kwamen wisselende antwoorden uit. Een leerkracht (D1) stelt dat met respect voor elkaar veel problemen voorkomen kunnen worden. Twee leerkrachten (AH1, AH2) zijn van mening dat respect hebben voor elkaar de enige manier is om in een samenleving met elkaar te leven. Een van de andere leerkrachten (L1) stelt dat door respectvol met elkaar om te gaan in de samenleving veel bereikt kan worden, door haarzelf, de kinderen en anderen.

Naast respect worden ook waarden als zelfstandigheid en eerlijkheid genoemd. De leerkracht (D2) die zelfstandigheid noemt, merkt dat het leren bij de kinderen beter gaat als ze

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

op zichzelf kunnen reflecteren. Ze vindt deze waarde belangrijk omdat kinderen dan weten dat ze op zichzelf kunnen bouwen, dat als het een keer niet goed gaat kinderen een basis hebben waarop ze terug kunnen vallen. Een van de leerkrachten (AH3) die eerlijkheid aanhaalt zegt niet snel boos te worden wanneer er iets misgaat, maar als kinderen erover gaan liegen dan wordt ze wel boos. Ze heeft een hekel aan liegen. Een leerkracht (V1) zegt er ook een hekel aan te hebben als kinderen niet eerlijk zijn. Volgens hem is het belangrijkste dat kinderen eerlijk zeggen wat er is gebeurd.

Naast waarden werden er ook normen genoemd. Een leerkracht (L1) probeert vooral samenwerking te stimuleren:

Van elkaar kunnen ze heel veel leren. Iedereen heeft zijn of haar eigen talent. Door verschillende dingen aan te bieden en steeds een andere leerling in het zonnetje te zetten, ziet de hele klas dat iedereen ergens goed in is en dat ze elkaar kunnen helpen.

De andere leerkracht (L2) vindt het belangrijk dat kinderen niet snel boos worden. Ze merkt namelijk dat als er in de klas een discussie is, de kinderen vaak hun stem verheffen of gaan schreeuwen. Ze probeert daarom te stimuleren dat de kinderen op een rustige toon met elkaar praten. Een leerkracht (D2) geeft aan dat ze probeert te stimuleren dat kinderen hun grenzen aangeven, dat ze zich vrij genoeg voelen om aan te geven wat ze wel of niet prettig vinden of wat ze willen of waar ze hulp bij nodig hebben. Twee leerkrachten (AH1, AH2) proberen positief gedrag te stimuleren, zoals wanneer kinderen iets goed doen daar de nadruk op te leggen en dat ook naar de andere kinderen toe te communiceren. Hierbij stimuleren deze leerkrachten ook behulpzaam gedrag en samenwerken bij de kinderen. Andere leerkrachten (V1, V2, V3) beamen dit: kinderen worden daar gestimuleerd elkaar dingen te vragen en niet alleen de leerkracht om hulp te vragen.

Deelvraag 2. De leerkrachten maken gebruik van verschillende strategieën om normen en waarden over te dragen. Een van de leerkrachten (D1) is van mening dat het vooral gaat om dingen bespreekbaar maken, waarbij ze de nadruk legt op het uiten van gevoelens. Ook inhaken op wat kinderen zeggen en vragen aan hen stellen wordt door haar als strategie gebruikt. De andere leerkracht (D2) gebruikt openheid over haar eigen leven als strategie. Daarnaast probeert ze de kinderen duidelijk te maken dat wat zij doen of zeggen een vervelend gevoel bij haar en anderen kan oproepen en dat kinderen zich daar bewust van moeten worden. Een van de leerkrachten (V3) noemt met elkaar in gesprek gaan en een probleem met de hele klas oplossen als strategie. Op zo'n manier worden de kinderen volgens haar verantwoordelijk voor een fijne sfeer in de klas. Een andere leerkracht (V2) is van

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

mening dat zijzelf het goede voorbeeld moet geven. Twee leerkrachten (AH1, AH2) beamen dit. Zij zijn tevens van mening dat ze kinderen ook moet confronteren met hun eigen gedrag, want volgens hen leren de kinderen daar het meeste van. De andere leerkracht (AH3) maakt gebruik van een beloningssysteem om zo de kinderen te motiveren goed gedrag te laten zien en fout gedrag achterwege te laten.

Leerkrachten ervaren echter ook belemmeringen bij het overdragen van normen en waarden. Zo noemen twee leerkrachten (AH1, AH2) cultuurverschillen als belemmering. De meeste kinderen op hun school zijn van Nederlands-Marokkaanse afkomst en kinderen kopiëren volgens hen gedrag uit de thuisomgeving, zoals schreeuwen. Deze leerkrachten merken dat het moeilijk is om dergelijk gedrag op school te corrigeren. Twee leerkrachten (D1, D2) ervaren dat in veel gezinnen de normen en waarden anders zijn dan op school. Hierdoor zijn ze het niet altijd eens met de ouders. Deze leerkrachten stellen dat een gesprek over de opvoeding van de kinderen niet altijd mogelijk is. Een van de andere leerkrachten (V2) is nog stilliger. Volgens haar neemt een aantal ouders hun verantwoordelijkheid niet en laten ze de opvoeding van hun eigen kinderen aan de school over. Een van de andere leerkrachten (L1) is van mening dat veel ouders niet goed weten hoe ze hun kind moeten opvoeden, hierdoor is het volgens haar niet altijd zeker dat kinderen weten welke gedrag goed is en welk gedrag fout.

Deelvraag 3. De meeste leerkrachten ervaren een straatcultuur in de buurt van hun school. Een van de leerkrachten (L1) beweert beslist dat ze de buurt geen veilige omgeving voor de kinderen vindt:

Sowieso zit er in de buurt een bende die kinderen benadert. Is Osdorp hoor je ook wel eens schoten. Er worden moorden gepleegd. Kinderen krijgen bijvoorbeeld mee dat er een overval daar en daar is gepleegd. Ze vinden dat dan echt heel gewoon. Ze praten erover alsof het normaal is.

Ze omschrijft de cultuur van de straat als onveilig en niet goed voor kinderen. Volgens haar kopiëren kinderen gedrag. Ze ondervindt dat er straatgroepen in de buurt zijn. Ze is van mening dat dergelijke groepen een negatieve invloed hebben op het opgroeien van de kinderen. Volgens de andere leerkracht (L2) is de buurt ook geen veilige omgeving, voornamelijk omdat de kinderen veel zien en horen. Ze denkt dat er straatgroepen in de buurt zijn. Tevens ondervindt ze dat er op school een aantal straatcultuurkinderen is, ‘mannetjes’ zoals zij ze omschrijft. Twee leerkrachten (D1, D2) ervaren de buurt als onveilig. Een van deze leerkrachten is van mening dat de kinderen snel naar een foute kant worden getrokken

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

door hun omgeving, er zijn veel verkeerde invloeden volgens haar. Zij omschrijft de cultuur van de straat als uitdagend in negatieve zin. Volgens haar verleggen de kinderen grenzen die ze niet zouden moeten verleggen. Volgens de andere leerkracht (D2) wordt het schoolplein regelmatig vernield. Daarnaast ondervindt ze dat kinderen binnen de straatcultuur niet bang mogen zijn en dat hoe gewaagder een actie, hoe stoerder iemand is volgens deze kinderen. Ze geeft expliciet aan dat ze er niet voor zou kiezen om haar kinderen hier op te laten groeien. Twee leerkrachten (AH1, AH2) ervaren de buurt over het algemeen niet als onveilig. Een van hen heeft in de buurt gewoond en heeft dat als plezierig ervaren. 's Avonds komen de straatgroepen en wordt het volgens hen onveiliger op straat. Deze leerkrachten denken dat de kinderen van de school niet in aanraking komen met deze groepen, maar wel dat ze straatgedrag leren van hun grote broers en/of zussen. Ze omschrijven de cultuur van de straat als een cultuur waar het recht van de sterkste geldt en waarin kinderen elkaar uitdagen, iets wat ze ook op school doen als ze de kans krijgen. Volgens de derde leerkracht (AH3) is status en het recht van de sterkste belangrijk binnen de straatcultuur. Ze omschrijft de cultuur van de straat als temperamentvol, waarin dingen snel kunnen escaleren. Ze heeft weinig zicht op de straatgroepen die zich in de buurt ophouden. Wel denkt deze leerkracht dat de aanwezigheid van dergelijke groepen een negatieve invloed heeft op de kinderen, aangezien volgens haar kinderen negatief gedrag kunnen kopiëren. Drie leerkrachten (V1, V2, V3) zien de buurt als een veilige omgeving voor kinderen om in op te groeien. Ze geven tevens aan dat ze niet weten van wat er op straat speelt. Volgens hen zijn er ook geen straatgroepen in de buurt aanwezig. Deze leerkrachten vinden het lastig om de cultuur van de straat te omschrijven. Ze zeggen ze dat dit zou kunnen komen doordat ze geen van allen in Geldrop-Mierlo wonen of hebben gewoond. Wel denken deze leerkrachten dat binnen de straatcultuur de kinderen het belangrijk vinden om zichzelf te laten gelden.

Deelvraag 4. Een van de leerkrachten (L1) benoemt de veiligheid op school als grootste verschil tussen de schoolcultuur en de straatcultuur. Op school houden ze kinderen namelijk nauwlettend in de gaten en volgens haar gebeurt dit op straat niet door ouders of andere volwassenen. Een andere leerkracht (L2) vindt dit ook, zij stelt dat er op straat vrijheid is en de kinderen daar ongezien dingen kunnen doen. Een leerkracht (D1) is van mening dat het grootste verschil tussen schoolcultuur en straatcultuur zit in dat kinderen op straat uitgedaagd worden om slecht gedrag te laten zien en op school worden uitgedaagd om goed gedrag te laten zien. Op straat worden kinderen volgens haar beloond voor dingen die ze op

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

school als niet wenselijk zien. De andere leerkracht (D2) benoemt dat de straatcultuur een groeps cultuur betreft, terwijl op school het belang van het individu groot is.

Deelvraag 5. Alle leerkrachten ervaren ouderbetrokkenheid als belangrijk. Volgens een van de leerkrachten (L1) zijn er echter geen volwassenen in de buurt die toezicht houden als kinderen buitenspelen. Ze is van mening dat het belangrijk is dat ouders weten wat er speelt in een buurt en betrokken zijn bij de school. Op de Lukasschool proberen ze volgens haar op veel manieren de ouderbetrokkenheid te vergroten, door ouders bijvoorbeeld uit te nodigen voor een gesprek, maar de ouders die ze er juist bij willen hebben komen niet. Volgens haar bereik je door samenwerking tussen school en ouders meer. Een van de andere leerkrachten (D2) is van mening dat ouderbetrokkenheid belangrijk is om een kind te laten slagen. Het onderhouden van een vertrouwensband is volgens haar belangrijk omdat ze dan, indien nodig, een opening heeft om over bijvoorbeeld de opvoeding van kinderen te praten. Ze geeft aan doordat ze op de Daltonschool ouders overal bij betrekken en op de hoogte houden de betrokkenheid wel vergroot wordt. Twee leerkrachten (AH1, AH2) ondervinden dat ouderbetrokkenheid belangrijk is, maar dat niet alle ouders bereid zijn iets te doen. Het praten over de opvoeding is af en toe lastig vinden deze leerkrachten, aangezien er vanuit school wel van alles meegegeven kan worden, maar dat het thuis echt aan de ouders zelf is hoe ze dat invullen. Ze hameren op ouders bewust maken van wat er van ze verwacht wordt. Een leerkracht (V2) geeft aan dat het betrekken van ouders lastig is, maar toch probeert ze ouders in de opvoeding van hun kinderen te begeleiden.

De leerkrachten geven allemaal aan dat ze denken dat samenwerking tussen school en ouders bijdraagt aan de oplossing voor de verschillen in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur.

Conclusie

Dit onderzoek beantwoordde de volgende vraag: hoe proberen leerkrachten op basisscholen, in een kwetsbare buurtomgeving waar sprake is van een 'straatcultuur', de verschillen in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur te overbruggen? Om op deze vraag antwoord te kunnen geven zijn er semigestructureerde interviews afgenomen met leerkrachten in het basisonderwijs.

Uit de resultaten van de eerste deelvraag blijkt dat de leerkrachten bijna allemaal de waarde respect belangrijk vinden en willen overdragen aan hun leerlingen. Slechts één leerkracht kan weinig met deze waarde. Daarnaast worden de waarden zelfstandigheid en

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

eerlijkheid belangrijk gevonden. Tevens noemen de leerkrachten verschillende normen die ze belangrijk vinden en willen overdragen aan hun leerlingen. Ze benoemen onder andere samenwerking, positief gedrag en op een rustige toon met elkaar praten. Uit de resultaten van de tweede deelvraag blijkt dat de leerkrachten gebruikmaken van verschillende strategieën om normen en waarden over te dragen. Zo worden onder andere openheid over het eigen leven en het gebruik van een beloningssysteem als strategie genoemd. De leerkrachten ervaren echter ook belemmeringen in deze overdracht en dan met name vanwege de ouders en thuisomgeving van de kinderen. Uit de resultaten van de derde deelvraag blijkt dat de meeste leerkrachten een straatcultuur op school en in de buurt ervaren, maar een paar leerkrachten geven ook aan dat ze niet weten wat erop straat speelt. Uit de resultaten van de vierde deelvraag blijkt dat de leerkrachten allemaal andere verschillen zien tussen schoolcultuur en straatcultuur. Ze benoemen onder andere dat het op straat een groeps cultuur betreft en dat op school het individu centraal staat. Uit de resultaten van de vijfde deelvraag blijkt dat de leerkrachten ouderbetrokkenheid als belangrijk ervaren. Tevens denken ze dat samenwerking tussen school en ouders bijdraagt aan de oplossing voor de verschillen in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur. Daarnaast geven de leerkrachten aan dat het vergroten van de ouderbetrokkenheid moeilijk is.

Op basis van de onderzoeksresultaten kan concluderend gesteld worden dat er inzichtelijk is gemaakt hoe de betreffende leerkrachten denken over het verschil in normen en waarden tussen schoolcultuur en straatcultuur, maar desalniettemin kan er geen eenduidig antwoord gegeven worden over hoe de leerkrachten de mismatch proberen te overbruggen. Wel wordt duidelijk dat deze leerkrachten de samenwerking tussen hen en ouders als belangrijk zien en denken dat deze samenwerking bijdraagt aan een mogelijke oplossing voor de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur.

Discussie

Naar aanleiding van dit onderzoek zal op een aantal punten verdiepend worden ingegaan.

De onderzoeksresultaten van de eerste deelvraag komen overeen met de besproken theorie. Zowel de leerkrachten als Veugelers et al. (2003) noemen respect tonen en zelfstandigheid. Ook het leren van goede manieren, door leerkrachten het stimuleren van positief gedrag genoemd, wordt door zowel hen als Veugelers et al. genoemd.

Ook de onderzoeksresultaten van de tweede deelvraag komen overeen met de besproken theorie. De leerkrachten investeren tijd en energie in het bewerkstelligen van een

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

goede relatie met de kinderen, zoals door Van Tartwijk (2009) wordt aanbevolen. Zo zijn er leerkrachten die veel met de kinderen praten en de dialoog met ze aangaan. Tevens is het belangrijk dat leerkrachten zelf ook handelen naar de geldende normen en waarden, zoals besproken door het WRR (2003). Zo geven leerkrachten aan dat ze zelf het goede voorbeeld geven om zo normen en waarden over te dragen aan de kinderen. Een belemmering die leerkrachten ervaren in deze overdracht is onder andere een verschil in communicatiestijl, zoals besproken door Kennedy (2011). Zo zijn er leerkrachten die kinderen hebben die veel schreeuwen en ze merken dat het moeilijk is om dergelijk gedrag bij de kinderen te corrigeren.

De onderzoeksresultaten van de derde deelvraag komen gedeeltelijk overeen met de besproken theorie. De leerkrachten noemen verscheidene kenmerken van straatcultuur die ze ervaren, zoals het recht van de sterkste en jezelf profileren. Dit komt terug in de theorie, onder andere bij Ilan (2015). Er zijn echter ook een aantal leerkrachten die aangeeft dat ze niet weten wat erop straat speelt en de straatcultuur lastig kunnen omschrijven. Volgens de betreffende leerkrachten zou dit kunnen komen doordat ze geen van allen in Geldrop-Mierlo wonen of hebben gewoond. Een andere mogelijke verklaring voor deze discrepantie is dat de betreffende leerkrachten lesgeven in Geldrop-Mierlo, een dorp, en dat volgens El-Hadioui (2011) straatcultuur doorgaans in een stedelijke context aanwezig is. Dit kan tot gevolg hebben dat deze leerkrachten, ondanks dat straatcultuur wel aanwezig is daar, er minder mee te maken hebben en er dus ook weinig over kunnen vertellen.

De onderzoeksresultaten van de vierde deelvraag komen overeen met de besproken theorie. Zo stelt een van de leerkrachten dat er op straat vrijheid heerst. Ook in de algemene mismatch tussen schoolcultuur en cultuur, zoals besproken door El-Hadioui (2011) komt dit naar voren. Volgens El-Hadioui is er op straat namelijk sprake van flexibiliteit.

De onderzoeksresultaten van de vijfde deelvraag komen gedeeltelijk overeen met de besproken theorie. Zo denken de leerkrachten dat samenwerking tussen hen en ouders bijdraagt aan een mogelijke oplossing voor de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur. Volgens De Vries (2015) kan de mismatch mogelijk opgelost worden door ouders meer bij de opvoeding en het onderwijs van hun eigen kinderen te betrekken. Daarnaast formuleren Smit et al. (2007) een vijftal aanbevelingen om deze samenwerking te bewerkstelligen. In de antwoorden van de leerkrachten komen deze punten echter weinig terug. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat zowel de leerkrachten als ouders niet weten hoe een constructieve samenwerking vormgegeven dient te worden. Dit kan onder andere liggen aan

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

het verschil in normen en waarden tussen de schoolcultuur en thuiscultuur, zoals benoemd door de leerkrachten, waardoor de leerkrachten en ouders het niet altijd met elkaar eens zijn.

Dit onderzoek kent een sterk punt. Door gebruik te maken van semigestructureerde interviews was er ruimte voor diepgang in de gesprekken en werd het zo mogelijk om beter inzicht te verkrijgen in de perceptie van de leerkrachten. Afgezien van dit sterke punt kent het onderzoek ook een tweetal beperkingen. Tijdens de interviews zijn alle items aan bod gekomen. Hierdoor zijn ook de minder relevante items besproken en is er derhalve minder lang bij de echt relevante items stilgestaan. Daarnaast hebben er twee interviews met meerdere leerkrachten tegelijkertijd plaatsgevonden. Dit kan tot gevolg hebben dat leerkrachten zich minder uitgesproken hebben en dat hierdoor informatie mist.

Dit onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat er vanuit de theorie mogelijke oplossingen voor de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur voorhanden zijn, maar dat leerkrachten in de praktijk constructieve handvatten missen om de geschetste problematiek te overbruggen. Scholen zouden structureel aandacht moeten besteden aan de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur. Er moet dan ook een duidelijke visie en school-brede aanpak bewerkstelligd worden op de betreffende scholen. Een basis hierbij kan de aanbevelingen van El-Hadioui en Smit et al. zijn, zodat middels twee verschillende oplossingen aan het probleem gewerkt wordt. De school-brede aanpak is met name van belang omdat volgens El-Hadioui (2011) iedereen dan aan hetzelfde doel werkt en bepaalde leerkrachten niet meer gedemotiveerd raken omdat ze voorheen als enige op school de mismatch probeerde op te lossen. Een voorbeeld van een school die de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur op een school-brede manier heeft weten op te lossen is het Vakcollege De Hef, een vmbo-school in Rotterdam. Met behulp van El-Hadioui is op deze school de straatcultuur verdwenen (AD, 5 februari, 2017). “El-Hadioui ontwikkelt intensieve trainingen voor de docenten, waarin ze leren straatgedrag te herkennen en te begrijpen waarom jongeren zich zo gedragen. De Franse film *Entre Les Murs*, over een docent op een multiculturele school in Parijs, dient als lesmateriaal” (AD, 5 februari, 2017). Daarnaast krijgen de leerlingen verantwoordelijkheid, mede door het opzetten van een leerlingenraad (AD, 5 februari, 2017). Volgens de directrice werkt de nieuwe aanpak. Zo daalt het aantal vroegtijdige schoolverlaters al jaren en bezoeken veel ouders de mentorgesprekken, waarin de kinderen hun plannen voor de komende periode presenteren (AD, 5 februari, 2017). Bovenstaand voorbeeld lijkt een constructieve aanpak te zijn, waarbij alle betrokkenen (school, ouders en

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

kind) actief zijn. Op deze manier zouden ook de scholen en leerkrachten uit dit onderzoek de mismatch tussen schoolcultuur en straatcultuur kunnen overbruggen.

Referenties

- Anderson, E. (1994). *The code of the streets*. Boston: The Atlantic.
- Anderson, E. (1999). *Code of the street. Decency, violence, and the moral life of the inner city*. New York: W.W. Norton and Company.
- Avalos, B. (2011). *Teacher professional development*. *Teaching and Teacher Education*, 27, 10-20.
- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Cummins, J. (2015). *Intercultural education and academic achievement: a framework for school-based policies in multilingual schools*. *Intercultural Education*, 26, 455-468.
- Dance, L.J. (2002). *Tough fronts: The Impact of Street Culture on Schooling*. New York: Routledge.
- Desforges, C. (2003). *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Exeter: University of Exeter.
- De Jong, J.D.A. (2007). *Kapot moeilijk. Een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens*. Amsterdam: Aksant.
- De Vries, P. (2015). *Handboek School in de samenleving: De Samenlevingsgerichte School van de 21ste eeuw*. Amersfoort: CPS.

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

- El-Hadioui, I. (2011). *Hoe De Straat De School Binnendringt: Denken Vanuit De Pedagogische Driehoek Van De Thuiscultuur, de Schoolcultuur en De Straatcultuur*. Amsterdam: Van Genneep.
- Hermes, J., Naber, P., & Dieleman, A. (2007). *Leefwerelden van de jongeren. Thuis, school, media en populaire cultuur*. Bussum: Coutinho.
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). *Three Approaches to Qualitative Content Analysis*. *Qualitative Health Research*, 15, 1277-1288. doi:10.1177/1049732305276687
- Ilan, J. (2015). *Understanding Street Culture. Poverty, Crime, Youth and Cool*. London: Palgrave.
- Jordan, C., Orozco, E., & Averett, A. (2001). *Emerging issues in school, family & community connections*. Austin, Texas: National Center for Family & Community Connections with Schools.
- Kennedy, B. (2011). *Teaching disaffected middle school students how classroom dynamics shape students' experiences*, *Middle School Journal*, 32-42.
- Klaassen, C. (2009). *Begeleiden van waardegericht onderwijs. Uitdagingen en problemen in onder andere multiculturele settings*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Kleijwegt, M. (2005). *Onzichtbare ouders*. Amsterdam: Atlas.
- Kleijwegt, M. (2016). *2 werelden, 2 werkelijkheden: hoe ga je daar als docent mee om?* Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Larocque, M., Kleiman, I., & Darling, S.M. (2011). *Parental Involvement: The Missing Link in School Achievement*. *Preventing School Failure*, 55, 3, 115-122. doi: 10.1080/10459880903472876
- Martinez, Y., & Velazquez, J. (2000). *Involving migrant families in education*. ERIC Digest. Charleston, WV: ERIC Clearinghouse.

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Nijntjes, W., & van Diepen, M. (2008). *Maatschappelijke taken in het onderwijs*. Amsterdam:

TNS NIPO.

Onderwijsraad. (2007). *De verbindende schoolcultuur*. Den Haag: Onderwijsraad.

Onderwijsraad. (2010). *Ouders als partners*. Den Haag: Onderwijsraad.

Onderwijsraad. (2012). *Verder met burgerschap in het onderwijs*. Den Haag: Onderwijsraad.

Pauw, L. (2013). *Burgerschapsvorming in het Utrechtse onderwijs: Op weg naar een gezamenlijke visie*. Rotterdam: CED-Groep.

Silverman, D. (2003). *Street Crime and Street Culture*. Michigan: University of Michigan.

Smit, F. (2012). Doe es normaal man! in: ITS in perspectief 2011. Nijmegen: ITS.

Smit, F., Driessen, G., Sluiter, S., Brus, M. (2007). *Ouders, scholen en diversiteit*.

Ouderbetrokkenheid en -participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Stewart, E.A., & Simons, R.L. (2010). Race, code of the street and violent delinquency: A multilevel investigation of neighborhood street culture and individual norms of violence. *Criminology*, 48. doi: 10.1111/j.1745-9125.2010.00196.x

Slob, A. (2018). Voorstel van Wet tot wijziging van een aantal onderwijswetten in verband met verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in funderend onderwijs.

Verkregen op 8 juni, 2018, van

<https://www.internetconsultatie.nl/burgerschap/document/3670>

Tajfel, H., & Turner, J.C. (1986). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior.

Psychology of Intergroup Relations, 5, 7-24.

Van Strijen, F. (2009). *Van de straat. De straatcultuur van jongeren ontrafeld*. Amsterdam:

SWP.

VERSCHILLEN IN NORMEN EN WAARDEN TUSSEN SCHOOLCULTUUR EN STRAATCULTUUR

Van Tartwijk, J., Brok, P., Veldman, I., Wubbels, T. (2009) *Teachers' practical knowledge about classroom management in multicultural classrooms. Teaching and Teacher Education, 25*, 453-460.

Veugeliers, W., & de Kat, E. (2003). *Teaching in Moral and Democratic Education*. New York: Peter Lang.

Volman, M. (2006). *Het nieuwe leren: oplossing of nieuw probleem? Pedagogiek, 26*, 14-25.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2003). *Waarden, normen en de last van het gedrag*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Willis, P. (1977). *Learning to labor: How working class kids get working class jobs*. New York: Columbia University Press.